

Finanční analytický úřad

✉: pošt. přihrádka 675, Jindřišská 14, 111 21 Praha 1, dat. schránka: meiq7wd
☎: +420 257 044 501; fax: +420 257 044 502

Č. j.: FAU-91375/2020/031
Právní stav ke dni: 9. října 2020

METODICKÝ POKYN č. 7
Finančního analytického úřadu
ze dne 9. října 2020 určený povinným osobám podle § 2 zákona č. 253/2008 Sb.¹
OPATŘENÍ VŮČI POLITICKY EXPONOVANÝM OSOBÁM

Část první - Úvodní ustanovení

I. Úvod

V rámci prevence legalizace výnosů z trestné činnosti a financování terorismu hrají velice významnou úlohu opatření aplikovaná povinnými osobami. Pro jejich řádné a efektivní provádění je mimo jiné třeba vycházet z porozumění rizik spojených s klientským portfoliem povinných osob a ze sledování obchodů realizovaných těmito klienty. V tomto dokumentu je pozornost soustředěna na specifickou skupinu klientů, kteří mohou představovat potencionálně vyšší riziko spojené s legalizací výnosů z trestné činnosti a financováním terorismu (dále jen „ML/TF“), a to na **politicky exponované osoby** (dále jen „PEP“²). Cílem tohoto metodického pokynu Finančního analytického úřadu (dále jen „FAÚ“) je usnadnit povinným osobám výklad a aplikaci AML zákona ve vztahu k PEP a nahradit stávající metodický pokyn v této oblasti ze dne 23. dubna 2018 vedený pod č. j. FAU-27780/2018/03.

II. Současná právní úprava PEP v AML zákoně

AML zákon výslovně upravuje PEP a povinnosti s nimi spojené v následujících ustanoveních: § 4 odst. 5, § 8 odst. 3, § 9 odst. 1 písm. a), § 9 odst. 2 písm. e), § 9 odst. 6 písm. c), § 13 odst. 4, § 15 odst. 2 a 3, § 21 odst. 5 písm. b), § 54 odst. 8.

Dále AML zákon obsahuje i jiná normativní ustanovení, která se vztahují na PEP, avšak neobsahují vůči nim speciální normy.

III. Právní úprava PEP v AML zákoně po novele³

Dle novely AML zákona (Sněmovní tisk 909/0), která by měla být schválena do konce roku 2020 a účinnosti nabýt začátkem roku 2021, bude výslovná úprava PEP a povinností s nimi spojených stanovena v následujících ustanoveních AML zákona: § 4 odst. 5, § 8 odst. 8

¹ Zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „AML zákon“)

² Zkratka z anglického označení „Politically exposed person“

³ Bod III. bude platit pouze za předpokladu, že dojde ke schválení předmětné novely AML zákona (návrh zákona, kterým se mění zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 186/2016 Sb., o hazardních hrách, ve znění pozdějších předpisů, a další zákony související s těmito zákony a zákonem o evidenci skutečných majitelů

písm. a), § 9 odst. 1 písm. a), § 9 odst. 2 písm. b) a f), § 9 odst. 6 písm. c), § 9a odst. 2, § 15 odst. 2, § 21 odst. 5 písm. b), § 31 odst. 4 a 5, § 54 odst. 8. Pokud se tedy dále v textu hovoří o novele AML zákona, rozumí se jí tato novela.

Část druhá – Právní úprava PEP a její výklad

I. Definice pojmu politicky exponovaná osoba

Pojem PEP je právně definován v ustanovení § 4 odst. 5 AML zákona a rozumí se jí

a) fyzická osoba, která je nebo v minulosti byla ve významné veřejné funkci s celostátním nebo regionálním významem (tzv. vnitrostátní PEP), anebo fyzická osoba, která obdobnou funkci vykonává nebo vykonávala v jiném státě, v orgánu Evropské unie anebo v mezinárodní organizaci (tzv. zahraniční PEP), a dále

b) fyzické osoby na výše uvedenou fyzickou osobu napojené (tzv. odvozené PEP).

Těmi jsou:

1. osoba blízká,
2. společník nebo skutečný majitel stejné právnické osoby, popřípadě svěřenského fondu nebo jiného právního uspořádání bez právní osobnosti, osoba, která je s touto osobou v jiném blízkém podnikatelském vztahu, nebo
3. skutečný majitel právnické osoby, popřípadě svěřenského fondu nebo jiného právního uspořádání bez právní osobnosti vytvořené ve prospěch takové osoby.

II. Výklad pojmu politicky exponovaná osoba

Kdo má být považován za PEP?

a) Vnitrostátní PEP: Vždy by mělo jít o fyzickou osobu, které byla svěřena veřejná funkce značného významu, která s sebou nese významné rozhodovací pravomoci a jejíž rozhodnutí dopadá na nakládání s finančními prostředky, a to jak v celostátním, tak v regionálním měřítku. V souvislosti s výkonem této funkce je u PEP zvýšené riziko uplatňování vlivu ve veřejném sektoru, kdy jej tato osoba může využít pro svůj soukromý prospěch. Proto je zde větší pravděpodobnost praní špinavých peněz pocházejících např. z korupce, úplatkářství, podvodu apod.

b) Zahraniční PEP: Výše uvedené platí obdobně pro tuto skupinu PEP s tím rozdílem, že fyzická osoba, které byla svěřena veřejná funkce značného významu, tuto funkci vykonává nebo vykonávala v jiném státě, v orgánu Evropské unie anebo v mezinárodní organizaci.

c) Tzv. odvozené PEP: Jedná se o fyzické osoby, které jsou na vnitrostátní či zahraniční PEP napojené. Zařazení této kategorie osob mezi PEP souvisí s možností využívání veřejného vlivu vnitrostátní a zahraniční PEP nejen pro svůj osobní prospěch, ale také pro soukromý prospěch členů rodiny nebo dalších osob a subjektů na ně napojených. Zahnutí osob, které pojí s PEP tento „blízký vztah“ je také důležitým aspektem pro případné využití těchto osob při zakrytí zneužití veřejného vlivu PEP pro soukromé účely. Tyto tzv. odvozené PEP lze rozdělit do 3 skupin:

1. **Osoba blízká:** Pojem **osoba blízká** je definován v ustanovení § 22 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a rozumí se jí příbuzný v řadě přímé, sourozenec a manžel nebo partner podle jiného zákona upravujícího registrované partnerství⁴, osoby sešvagřené a osoby, které spolu trvale žijí, ale také jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném, pokud by újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pociťovala jako újmu vlastní.
2. **Osoba s blízkým obchodním vztahem:** Touto osobou se rozumí fyzická osoba, která má blízký obchodní vztah s osobou uvedenou v § 4 odst. 5 písm. a)

⁴ Zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů

AML zákona, tedy je společníkem nebo skutečným majitelem stejné právní entity nebo ji s PEP pojí jiný blízký podnikatelský vztahem. **Blízký podnikatelský vztah** je definován v ustanovení § 4 odst. 11 AML zákona, podle kterého se tímto vztahem rozumí taková materiální provázanost v rámci podnikatelské činnosti, kdy prospěch nebo újmu jedné osoby by mohla druhá osoba důvodně pociťovat jako prospěch či újmu vlastní (např. společnost bude mít jako hlavního dodavatele jinou společnost, kterou vlastní PEP, nebo když budou společníci v jedné společnosti a jedním z nich je přímo PEP nebo PEP stojí za tímto společníkem právnickou osobou).

- 3. Fyzická osoba, která je skutečným majitelem** právnické osoby, svěřenského fondu nebo jiného právního uspořádání bez právní osobnosti vytvořené ve prospěch vnitrostátní nebo zahraniční PEP. Povinnost zařadit klienta mezi PEP vzniká povinné osobě pouze tehdy, pokud je jí uvedené propojení známo, např. na základě vlastní znalosti či na základě informací získaných z veřejně dostupných zdrojů (může se jednat o ekonomické aktivity s PEP, na které jsou navázány převody značných finančních prostředků).

V návaznosti na obecné definování pojmu PEP pak AML zákon v ustanovení § 4 odst. 5 písm. a) pokračuje demonstrativním výčtem funkcí PEP, na které se tato definice vztahuje. Na výše uvedený výčet navazuje seznam konkrétních funkcí PEP, který je uvedený v příloze č. 1 tohoto metodického pokynu, a jsou v něm uvedeny všechny veřejné funkce, které jsou v České republice považovány za významné a které zakládají status PEP (jedná se o taxativní výčet). Tento seznam bude, stejně jako jeho aktualizace, uveřejněn na webových stránkách FAÚ.

U osob s celostátním významem již samotná definice obsahuje poměrně přesné vodítko pro jejich určení, a to jak ve vztahu k vnitrostátním, tak i zahraničním PEP (např. předseda vlády, člen parlamentu). Ohledně osoby s regionálním významem AML zákon stanoví, že se jí rozumí vedoucí představitel územní samosprávy. Na základě uplatnění principu proporcionality jsou za PEP s regionálním významem považovány pouze v příloze vyjmenovaní představitelé krajů, obcí s rozšířenou působností (tzv. obce III. typu) a představitel hlavního města Prahy. Představitelé obcí s rozšířenou působností a představitel hlavního města Prahy nakládají s veřejnými prostředky většího rozsahu než představitelé obcí tzv. I. a II. typu, a rovněž rozsah jejich práv a povinností je výrazně širší. Dochází tak v této oblasti k zúžení okruhu PEP, což by mělo zajistit v praxi větší efektivitu uplatňování příslušných opatření vůči tomuto okruhu PEP. U představitelů krajů, statutárních měst a hlavního města Prahy je s ohledem na významnost těchto veřejných funkcí (a na to navázané veřejné prostředky a rozsah pravomocí) spatřováno vyšší riziko a z toho důvodu jsou mezi PEP zahrnuti vedle primátorů a hejtmanů rovněž náměstci primátora / hejtmana, tajemníci magistrátů / ředitelé krajských úřadů a ředitel Magistrátu hlavního města Prahy. Personální obsazení těchto funkcí je dohledatelné z veřejně dostupných zdrojů.

V rámci uvedeného demonstrativního výčtu funkcí je za PEP považován také „*člen nebo zástupce člena, je-li jím právnická osoba, statutárního orgánu obchodní korporace ovládané státem*“, přičemž ve vztahu k této kategorii PEP je třeba uvést, že kritérium ovládnutí je upraveno v ustanovení § 74 a násl. zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění pozdějších předpisů, jedná se jak o přímé, tak i nepřímé ovládnutí. Za PEP je tak třeba považovat fyzické osoby, které jsou buď členy statutárního orgánu **obchodní korporace** ovládané státem (v případě, že členem tohoto statutárního orgánu je jiná právnická osoba, pak jsou jimi zástupci této právnické osoby v daném statutárním orgánu) nebo jsou ve vrcholné, resp. řídicí funkci **státního podniku**.

Část třetí – Zjišťování a ustanovení klienta PEP

Při navazování obchodního vztahu nebo při provádění obchodu musí povinné osoby přijmout a aplikovat odpovídající opatření a postupy ke zjišťování statusu PEP.

U jakých osob musí být status PEP zjišťován?

AML zákon v § 8 odst. 3 povinné osobě ukládá povinnost zjistit, zda klient není PEP. Novelou se tato povinnost přesouvá do ustanovení § 8 odst. 8 písm. a) AML zákona a výslovně se v něm upřesňuje, že v rámci identifikace klienta je povinnost zjišťovat status PEP nejen přímo u klientů povinné osoby, ale též u fyzické osoby jednající za klienta v daném obchodu nebo obchodním vztahu a u skutečného majitele klienta.

I. Způsoby zjišťování statusu PEP u klienta

Zda je klient PEP lze zjistit:

- a) využitím vnitrostátního seznamu funkcí PEP (příloha č. 1 tohoto metodického pokynu),
- b) vlastním šetřením např. za využití otevřených zdrojů informací apod.,
- c) použitím některého ze systémů pro kontrolu a vyhledávání „rizikových“ klientů, které jsou založeny na informacích z veřejných zdrojů a které jako placenou službu poskytují některé specializované podnikatelské subjekty,
- d) písemným prohlášením klienta při identifikaci na počátku obchodu/obchodního vztahu; v tomto případě je nezbytné klienta dostatečně seznámit s významem tohoto pojmu ve smyslu AML zákona a současně ho zavázat (např. ve všeobecných smluvních podmínkách) i k oznámení případné změny, pokud by nastala v době trvání obchodního vztahu.

Výsledek z procesu zjišťování klienta PEP by měl být co nejvíce důvěryhodný, proto se doporučuje, aby výše uvedené způsoby zjišťování PEP byly v praxi kombinovány. Povinná osoba by se, v souladu s hodnocením rizik, neměla vždy spoléhat pouze na informace poskytnuté samotným klientem, ale měla by se snažit využít i jiný informační zdroj, což platí zejména u rizikových PEP.

FAÚ v této souvislosti poukazuje na znění ustanovení § 54 odst. 8 AML zákona, dle kterého se opatření týkající se PEP uplatní ve stejném rozsahu vůči klientovi, jehož skutečným majitelem je PEP, a vůči osobě, o níž je povinné osobě známo, že jedná ve prospěch PEP (např. v situaci, kdy člen statutárního orgánu je PEP, je třeba uplatňovat opatření týkající se PEP rovněž vůči dané právnické osobě). To však neznamená, že by se tato opatření automaticky aplikovala například i na subjekty zřizované státními institucemi či regionálními samosprávami jen proto, že v jejich řídicích orgánech z titulu zřizovatele figuruje PEP.

U právnických osob zřizovaných státními institucemi či regionálními samosprávami je dáno jejich podstatou a funkcí, že v jejich čele vždy bude stát PEP a naopak – kdokoli bude v čele těchto právnických osob, bude současně i PEP. Jinými slovy, např. vedoucí představitel územní samosprávy bude v čele společnosti založené pro účely spravování záležitostí obce/města/kraje pouze z titulu výkonu své funkce (např. správa nemovitostí, úklid veřejných prostor apod.). Funkce člena představenstva je v takové společnosti vázána na funkci vedoucího představitel územní samosprávy, nikoliv na konkrétní fyzickou osobu. S ohledem na tento fakt se pak jeví neúčelné u takových právnických osob vždy paušálně nastavovat přísnější pravidla obchodního vztahu. Odlišná situace by však nastala v případě, kdy vedoucí představitel územní samosprávy založí právnickou osobu za účelem výkonu své vlastní obchodní činnosti. V tomto případě by se aplikovalo ustanovení § 54 odst. 8 AML zákona a opatření týkající se PEP by se uplatnila ve stejném rozsahu i vůči takové právnické osobě.

II. Ustanovení (identifikace) klienta PEP

Ve vztahu k osobám, identifikovaným a ustanoveným jako PEP, ukládá AML zákon povinným osobám povinnost uplatňovat řadu speciálních opatření. Zejména jde o tyto povinnosti:

1. **Provést vždy kontrolu klienta**, pokud je PEP klientem při obchodu mimo obchodní vztah (§ 9 odst. 1 písm. a) bod 2 AML zákona). Toto samozřejmě platí pouze za předpokladu, že jsou naplněny podmínky pro identifikaci dle § 7 odst. 1 a 2 AML zákona (pokud tedy bude hodnota obchodu vyšší než 1000 EUR, půjde o podezřelý obchod, nákup nebo přijetí předmětů kulturní hodnoty nebo kulturních památek, použitého zboží, zprostředkování jejich prodeje nebo přijetí věcí do zástavy nebo výplatu zůstatku zrušeného vkladu z vkladní knížky na doručitele).
2. Vůči klientovi, který je PEP, **nelze použít zjednodušenou identifikaci a kontrolu klienta** (§ 13). Ve vztahu k PEP je v § 13 odst. 4 AML zákona explicitně stanoveno, že se nepoužije zjednodušená identifikace a kontrola klienta. Po novele již nebude v AML zákoně tato explicitní úprava zakotvena, nicméně podle nového ustanovení § 9a AML zákona je povinná osoba povinna uplatnit **opatření zesílené identifikace a kontroly klienta**⁵ vždy před uskutečněním obchodu nebo při uzavírání obchodního vztahu s PEP, což zcela jednoznačně vylučuje použití zjednodušené identifikace a kontroly klienta u PEP, jak je uvedeno rovněž v novém ustanovení § 13 odst. 1 písm. c) novely AML zákona.
3. Pokud není povinné osobě znám původ majetku PEP použitého v obchodě (rozumí se jak jednorázový obchod, tak obchod v rámci obchodního vztahu, nebo má o jeho deklarovaném původu pochybnosti, **daný obchod neuskuteční** (§ 15 odst. 2). Novelizační znění AML zákona upřesňuje, že se tím rozumí **původ peněžních prostředků nebo jiného majetku užitého v obchodu**, který uskutečňuje PEP.
4. **K uzavření obchodního vztahu s klientem PEP je nutný souhlas statutárního orgánu povinné osoby nebo jím pověřené osoby** k řízení v oblasti opatření proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu. Tento požadavek, který je stanoven v §15 odst. 3 písm. a) AML zákona, bude po novele upraven v § 9a odst. 3 písm. d) AML zákona v rámci provádění zesílené identifikace a kontroly klienta. Toto nové ustanovení výslovně upřesňuje rozsah tohoto souhlasu, který je vztažen nejen k uzavření obchodního vztahu, ale také k jeho pokračování (např. v situaci, kdy klient nebyl PEP při uzavírání obchodního vztahu, ale stal se PEP v jeho průběhu).

V případě, že povinná osoba uzavírá více obchodních vztahů s klientem PEP, který již byl povinnou osobou při uzavírání prvního z nich řádně identifikován a u něhož již došlo ke schválení ze strany člena statutárního orgánu nebo osoby jím pověřené, není třeba takový souhlas opětovně u uzavírání každého dalšího obchodního vztahu vyžadovat, ledaže by se jednalo o klienta PEP s vyšším rizikem (ustanoven v souladu s vnitřní diversifikací klientů PEP, viz níže). Ustanovení § 9a odst. 3 umožňuje povinným osobám uplatňovat dané opatření v rozsahu potřebném k účinnému řízení zjištěného rizika. Je zde tak třeba uplatňovat rizikově orientovaný přístup, který by měl být řádně promítnut do hodnocení rizik povinné osoby ve smyslu § 21a AML zákona a především zohlednit typ produktu, jehož se navazovaný obchodní vztah týká. Samotnému udělování souhlasu k uzavření obchodního vztahu s klientem PEP nebo k jeho pokračování je však třeba vždy věnovat zvýšenou pozornost, vzhledem ke skutečnosti, že status PEP je obecně vnímán jako rizikový. Z toho důvodu AML zákon výslovně stanoví, že takový souhlas je udělován členem statutárního orgánu povinné osoby nebo osoby jím pověřené k řízení v oblasti opatření proti ML/TF, to v praxi znamená, že k udělování takového souhlasu má být věnována pozornost vrcholného vedení povinné osoby, kdy půjde nejčastěji o člena statutárního orgánu nebo vedoucího oddělení AML compliance, příp. jeho zástupce. S ohledem na uvedené tak není možné, aby oprávnění k udělování souhlasu bylo bez dalšího delegováno na osoby zastávající nižší funkci. Pokud povinná osoba přistoupí k rozčlenění PEP do kategorií

⁵ Institutu kontroly klienta a zesílené identifikace a kontroly klienta bude věnován samostatný metodický pokyn, který bude reflektovat budoucí podobu AML zákona.

podle rizikovosti, je na zvážení, aby souhlas u PEP s vysokým rizikem uděloval pouze člen statutárního orgánu.

Mimo výše uvedená speciální opatření aplikovaná ve vztahu k PEP je třeba ze strany povinných osoba zajistit u této kategorie klientů i povinnosti obecnější povahy přímo vyplývající z AML zákona a související s řízením rizik. Jedná se zejména o zajištění pravidelné aktualizace informací souvisejících s identifikací a posouzením rizika ve vztahu ke klientům se statutem PEP (§ 21a). Jde o pravidelné přezkoumávání, zda u klientů ustanovených jako PEP i nadále přetrvává tento status, který vyžaduje zpřísněná AML opatření. Naopak klienti, kteří při navazování obchodního vztahu nebyli identifikováni jako PEP, mohou naplnit pojmové znaky PEP v jeho průběhu. S ohledem na uvedené musí povinná osoba v rámci identifikace a posouzení rizik ML/TF ve vztahu k typu klienta zajistit aktualizaci těchto informací, aby byla následně schopna takového klienta identifikovat, ustanovit a přijmout příslušná AML opatření (jednou z možností je např. navázat aktualizaci těchto informací na období po volbách, kdy u řady klientů dojde ke vzniku statusu PEP). Doporučujeme nejen spoléhat na vlastní způsoby detekce, ale též stávajícího klienta zavázat k neprodlenému oznámení takové skutečnosti.

III. Doba trvání statusu PEP

Zpřísněná AML opatření a specifický postup se vůči klientům se statutem PEP uplatňují **nejen po dobu, kdy funkci zakládající status PEP vykonávají**, ale i po jejím ukončení. Tato doba musí být v souladu s ustanovením § 54 odst. 8 AML zákona **tak dlouhá, jak dlouho u té dané osoby trvá specifické riziko vyplývající z jejího postavení, minimálně však po dobu 12 měsíců od okamžiku, kdy osoba přestala zastávat funkci, pro kterou je považována za PEP**. Stejně podmínky pro trvání tohoto statusu se uplatní i vůči „odvozeným“ PEP.

Pokud povinná osoba uplatňuje tato specifická opatření vůči klientovi PEP i po ukončení funkce po neomezenou dobu (tzv. přístup „jednou PEP – navždy PEP“) je to plně v kompetenci povinné osoby a souvisí to s identifikací a posouzením rizik spojených s daným klientem. Tento přístup historicky vychází z Doporučení FATF⁶ č. 12. Jak je výše uvedeno, úprava AML zákona popsaná v předchozím odstavci, umožňuje povinným osobám po uplynutí nejméně 1 roku od ukončení působení dané osoby v příslušné funkci přehodnotit rizika spojená s klientem PEP, což v praxi znamená rozhodnout o ukončení či zmírnění uplatňovaných zpřísněných AML opatření. Po uplynutí zákonem stanovené doby je tak již na povinné osobě, s jakou periodicitou bude přetrvávající rizika u klientů PEP posuzovat, a pokud tedy aplikuje přístup „jednou PEP – navždy PEP“, je to v souladu s AML zákonem.

Část čtvrtá – Kontrola klienta PEP

PEP je z hlediska opatření proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu vždy indikátorem vyššího rizika, a to zejména s ohledem na jeho/její vliv ve veřejném sektoru a možnost využití tohoto vlivu pro svůj soukromý prospěch či prospěch svých blízkých. Z tohoto důvodu je na povinné osoby kladena povinnost uplatňovat zvýšená obezřetnostní opatření ve vztahu k těmto klientům (konkrétně se jedná o opatření stanovená v ustanoveních § 9, § 9a, § 15 odst. 2 a odst. 3 AML zákona).

Ustanovení § 9 AML zákona ukládá povinné osobě za stanovených podmínek provést kontrolu klienta, která mimo jiné zahrnuje u všech klientů povinnost přezkoumávat zdroje peněžních prostředků nebo jiného majetku, kterého se obchod nebo obchodní vztah týká, a u klienta PEP též přiměřená opatření ke zjištění původu jejího majetku. Praxe ukazuje, že v rámci tohoto procesu není povinným osobám vždy zřejmý rozdíl mezi přezkoumáváním zdrojů peněžních prostředků nebo jiného majetku klienta a zjišťováním původu majetku PEP. Z tohoto důvodu

⁶ Mezinárodní standardy v boji proti praní peněz, financování terorismu a šíření zbraní hromadného ničení, vydané Finančním akčním výborem, dostupné na <https://www.financnianalytickyurad.cz/mezinarodni-agenda.html>

je metodický pokyn v části čtvrté zaměřen na problematiku zjišťování původu majetku včetně jeho odlišení od přezkoumávání zdrojů.

I. Odlišení pojmu zdroj peněžních prostředků nebo jiného majetku klienta a původ majetku klienta PEP

V rámci uplatňování kontroly klienta by povinná osoba měla odlišovat kontrolu zdroje peněžních prostředků či jiného majetku stanovené v § 9 odst. 2 písm. d) [po novele pod písm. e)] od kontroly původu majetku klienta PEP stanovené v § 9 odst. 2 písm. e) [po novele pod písm. f)]. Druhé jmenované opatření totiž AML zákon ukládá povinné osobě aplikovat pouze ve vztahu ke klientovi PEP.

Zdroj peněžních prostředků nebo jiného majetku klienta

Povinnost **přezkoumávat** v rámci procesu kontroly klienta **zdroj peněžních prostředků nebo jiného majetku, kterého se obchod nebo obchodní vztah týká**, je zakotvena v ustanovení **§ 9 odst. 2 písm. d) AML zákona**. Tato povinnost je součástí tzv. standardní kontroly klienta a týká se **každého klienta**. Zjištění a ověření zdroje peněžních prostředků nebo jiného majetku ze strany povinné osoby by tak mělo primárně směřovat ke zjištění informací o zdroji takového majetku klienta (např. nabývací titul), ale mimo to také ke zjištění dalších případných souvisejících informací – např. informací o předchozím či následném toku peněžních prostředků či převodu majetku (od koho a kam se majetek přesouval), nebo informací o objemu takového majetku, o frekvenci získávání/generování takového majetku či peněžních prostředků v čase.

Rozsah a postup při přezkumu zdroje peněžních prostředků nebo jiného majetku klientů je v souladu s § 9 odst. 3 AML zákona plně ponechán na povinných osobách, které při tom vycházejí z obchodního a rizikového profilu klienta a vlastní identifikace a hodnocení možných rizik ML/TF nejen ve vztahu k těmto klientům, ale též typům obchodu a produktu, jurisdikcím (zejména se zohledněním vysoce rizikových třetích zemí), aj. Z rizikově orientovaného přístupu, který je uplatňován napříč celým AML zákonem, vyplývá, že způsob zjišťování a ověřování zdroje peněžních prostředků nebo jiného majetku u více rizikových klientů, tedy i PEP, by měl být důkladnější a prováděný v širším rozsahu než u méně rizikových klientů. Tento výklad podporuje i přísnější opatření ve vztahu ke klientům PEP při aplikaci ustanovení o neuskutečnění obchodu, které je zakotveno v § 15 odst. 2 AML zákona. Tato právní norma upravuje situaci, kdy **povinné osobě není znám původ peněžních prostředků nebo jiného majetku užitého v obchodu s PEP**, a za těchto okolností nesmí povinná osoba takový obchod uskutečnit, a to ani v rámci obchodního vztahu. Uvedené opatření odráží požadavek na vyšší standard jistoty ohledně zjištění původu té části majetku, která je PEP v daném obchodu bezprostředně užitá.

Původ majetku klienta PEP

Ustanovení § 9 odst. 2 písm. e) [po novele písm. f)] AML zákona stanoví povinné osobě při kontrole klienta **v rámci obchodního vztahu s PEP též povinnost přijmout přiměřená opatření ke zjištění původu jejího majetku**. Jde tedy o opatření, které se aplikuje **pouze ve vztahu ke klientovi, který je PEP**. Dle ustanovení § 495 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, tvoří majetek dané osoby souhrn všeho, co jí patří. V rámci tohoto opatření tak dochází ke zjišťování původu všeho, co dané osobě patří, tedy celého jejího majetku, nikoli pouze jeho podmnožiny, jež je bezprostředně užitá v dotyčném obchodu či obchodním vztahu.

Přiměřená opatření ke zjištění původu majetku PEP by měla vycházet ze systému vnitřních zásad povinné osoby ve smyslu § 21 AML zákona a z vlastního hodnocení rizik ve smyslu § 21a AML zákona.

II. Zjišťování původu majetku

Způsob zjišťování a ověřování majetkových poměrů klientů obecně není AML zákonem konkrétně stanoven a opět je nezbytné, jak již bylo výše nastíněno, při jeho naplňování vycházet zejména z rizikově orientovaného přístupu. Bylo by jistě nepřiměřené při naplňování tohoto AML opatření a jeho účelu požadovat, aby ve všech případech u všech klientů PEP (včetně odvozených PEP) byl zjišťován původ veškerého jejich majetku. Rozsah a postup implementace opatření zjišťovat původ majetku u PEP, je ponechán do značné míry na povinných osobách, které při tom vycházejí ze svého systému vnitřních zásad a z vlastního hodnocení a identifikace možných rizik ML/TF nejen ve vztahu k těmto klientům, ale též typům produktů, jurisdikcím (zejména se zohledněním vysoce rizikových třetích zemí), typům obchodu, aj.

V rámci tohoto přístupu je možné rozlišovat různou míru rizika jak mezi typy PEP, tak i mezi druhem produktu či služby, která je jim povinnou osobou poskytována.

Uvedené lze promítnout do praxe tím způsobem, že si povinná osoba rizikovou skupinu PEP dále rozčlení podle nižší/vyšší míry rizika do dalších podskupin tak, aby jednotlivá opatření byla přiměřená jak rizikosti klienta PEP (např. vedoucího představitele územní samosprávy lze obecně považovat za méně rizikového klienta než klienta PEP, u kterého je na základě veřejně dostupných informací známo, že mimo svou funkci vykonává významnou podnikatelskou činnost či je na základě veřejně dostupných informací spojován s jakýmkoli typem podezření na nelegální činnost). Rizikovost konkrétní PEP je však třeba posuzovat individuálně případ od případu, stejně tak rizikovost daného obchodu či obchodního vztahu (např. obecně lze za méně rizikové považovat jednání, kdy klient PEP či jeho osoba blízká sjednává spotřebitelský úvěr na domácí spotřebič než jednání, kdy klient PEP jedná jako statutární orgán za právnickou osobu). Je však třeba zdůraznit, že i při takové vnitřní diversifikaci klientů PEP musí být v souladu s ustanovením § 9 odst. 3 AML zákona při případné kontrole ze strany dozorčího úřadu povinná osoba schopna obhájit přiměřenost rozsahu aplikovaných opatření a doložit způsob jejího provedení.

V praxi lze tedy postupovat tak, že u klienta PEP, který bude považován za více rizikového, nebo u něhož bude přítomný nějaký další rizikový faktor, bude věnována vyšší pozornost přezkoumávání původu majetku. Tomu odpovídá i znění zákona, které hovoří o „přiměřených opatřeních“ ke zjišťování původu majetku. Povinná osoba tedy pozornost věnuje zejména situacím, kdy dochází k vybočení z obvyklých transakcí – jedná se potencionálně o podezřelý obchod.

K zjišťování původu majetku u PEP lze jako informační zdroj využít čestné prohlášení klienta, daňové přiznání či výpis z Centrálního registru oznámení⁷. K přezkoumání původu majetku se předpokládá aktivní spolupráce klienta, která spočívá v předložení příslušných dokladů nebo čestného prohlášení. Při volbě způsobu je nezbytné současné zohlednění rizika a přiměřenosti postupu vůči dané konkrétní PEP. Na druhou stranu stále platí předpoklad, že pro hodnocení rizika ML/TF povinná osoba musí dostatečně znát své klienty (princip „KYC“⁸) a rozumět povaze obchodů prováděných klienty.

Část pátá – závěrečná ustanovení

Tento metodický pokyn nabývá účinnosti dnem 9. října 2020.

Ing. Libor Kazda
ředitel

⁷ Od 1. ledna 2021 bude Centrální registr oznámení neveřejný a informace z něj budou poskytovány na základě žádosti.

⁸ Z anglického „Know Your Client“

Vnitrostátní seznam funkcí PEP:

Prezident republiky + vedoucí Kanceláře prezidenta republiky

Předseda vlády

Vedoucí ústředního orgánu státní správy a jeho zástupce (náměstek, státní tajemník):

- ministerstvo – ministr, náměstek ministra, náměstek pro řízení sekce, státní tajemník,
- Český statistický úřad – předseda, místopředsedové,
- Český úřad zeměměřický a katastrální – předseda, místopředseda,
- Český báňský úřad – předseda, zástupce předsedy – ředitel sekce báňské správy,
- Úřad průmyslového vlastnictví – předseda, zástupce,
- Úřad pro ochranu hospodářské soutěže – předseda, místopředsedové,
- Správa státních hmotných rezerv – předseda, zástupce,
- Státní úřad pro jadernou bezpečnost – předsedkyně, ředitelé sekcí,
- Národní bezpečnostní úřad – ředitel, náměstci ředitele,
- Energetický regulační úřad – předseda Rady ERÚ, členové Rady ERÚ,
- Úřad vlády České republiky – vedoucí Úřadu vlády, náměstek pro řízení sekce, státní tajemník,
- Český telekomunikační úřad – předsedkyně Rady ČTÚ, členové Rady ČTÚ,
- Úřad pro ochranu osobních údajů – předsedkyně, místopředseda,
- Rada pro rozhlasové a televizní vysílání – předseda, místopředsedové,
- Úřad pro dohled nad hospodařením politických stran a politických hnutí – předseda, členové Úřadu,
- Úřad pro přístup k dopravní infrastruktuře – předseda, místopředseda,
- Národní úřad pro kybernetickou a informační bezpečnost – ředitel, náměstci,
- Národní sportovní agentura – předseda, místopředsedové,

Člen Parlamentu České republiky

- poslanec,
- senátor,
- vedoucí Kanceláře Poslanecké sněmovny,
- vedoucí Kanceláře Senátu,

Člen řídicího orgánu politické strany a politického hnutí – předseda, místopředsedové,

Vedoucí představitel územní samosprávy

- primátor,
- náměstek primátora,
- tajemník magistrátu,
- ředitel Magistrátu hlavního města Prahy,
- hejtman,
- náměstek hejtmána,
- ředitel krajského úřadu,
- starosta obce s rozšířenou působností,

Soudce nejvyššího soudu, ústavního soudu nebo jiného nejvyššího justičního orgánu, proti jehož rozhodnutí obecně až na výjimky nelze použít opravné prostředky

- soudce Ústavního soudu,
- soudce Nejvyššího správního soudu,
- soudce Nejvyššího soudu,
- nejvyšší státní zástupce,

Člen bankovní rady centrální banky

- guvernér,
- viceguvernér,
- člen bankovní rady České národní banky,

Vysoký důstojník ozbrojených sil nebo sboru

- Policie České republiky – policejní prezident, ředitelé krajských ředitelství Policie České republiky,
- Generální inspekce bezpečnostních sborů – ředitel,
- Bezpečnostní informační služba – ředitel,
- Vojenské zpravodajství – ředitel,
- Úřad pro zahraniční styky a informace – ředitel,
- Armáda České republiky – náčelník Generálního štábu Armády České republiky, ředitelé krajských vojenských velitelství,
- Hradní stráž – velitel,
- Vojenská kancelář prezidenta republiky – náčelník,

Člen nebo zástupce člena, je-li jím právnická osoba, statutárního orgánu obchodní korporace ovládané státem – člen představenstva, stejně jako každý další člen správního, řídicího nebo kontrolního orgánu obchodní korporace ve vlastnictví státu (obchodní korporace, v níž Česká republika přímo nebo nepřímo vlastní více jak 50% podíl),

Velvyslanec nebo vedoucí diplomatické mise, anebo fyzická osoba, která obdobnou funkci vykonává nebo vykonávala v jiném státě, v orgánu Evropské unie⁹ anebo v mezinárodní organizaci

- velvyslanci,
- generální konzulové,
- chargé d'affaires,
- poslanec Evropského parlamentu,
- člen Evropské komise,
- soudce Soudního dvora Evropské unie, Evropského soudu pro lidská práva, Mezinárodního soudního dvora, Mezinárodního trestního soudu nebo jiného mezinárodního soudu,
- zástupce České republiky v Evropské centrální bance, Evropském účetním dvoru, Radě Evropy, NATO, OSN (včetně jejích fondů, programů, přidružených organizací a specializovaných agentur, např. IMF, UNESCO, WTO apod.), OECD, WTO, EUROPOL, MOV, OBSE apod.

⁹ Dle článku 20a směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/849 ze dne 20. května 2015, o předcházení využívání finančního systému k praní peněz nebo financování terorismu, o změně nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 648/2012 a o zrušení směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/60/ES a směrnice Komise 2006/70/ES, ve znění směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/843 ze dne 30. května 2018, Evropská komise sestaví a aktualizuje seznam přesných funkcí, které jsou považovány za významné veřejné funkce na úrovni orgánů a institucí Evropské unie. Tento seznam bude rovněž zahrnovat všechny funkce, které mohou být svěřeny zástupcům třetích zemí a mezinárodních orgánů akreditovaných na úrovni Evropské unie.